

1.
Mine år under besættelsen.

Jeg var lige fyldt 16 da Hitler begyndte at blive omtalt for mig. Jeg var i huset i Kalvslund dengang, og ligegyldigt hvor, de voksne mødtes, talte de om krigen. Jeg syntes det var mærkeligt, for det kunne da aldrig komme til at berøre os i Danmark, var min mening. Men jeg blev alligevel bange, og følte at jeg kunne høre kanon torden i det fjerne. Det var også den tid at jeg skulle tænke over hvor jeg til 1 nov. Skulle tage hen, for trods mange gyldne løfter var det ihvert fald ikke der jeg skulle blive. Min søster Elly var samtidig et sted hvor fruene anbefalede os at få plads som henholdsvis stue – og kokkepige hos hendes søster i Jejsing øst for Tønder. Det var jeg med på selvom min far var bekymret for, at vi skulle så nær den tyske grænse, han fulgte jo også med i radio og aviser, som vi unge var afskåret fra.

Så vi var helt uvidende om hvad der skete rundt om i verden, så vi rejste 1 nov. derned, og jeg må sige at vi fik at føle, at der var noget i luften på den egn. Der var hver anden tysker følte jeg. Det var på landet på en herregård vi fik ansættelse, og blot et markredskab i et hegn skabte splid, når det var danske og tyskere det drejede sig om. Og kom man til Tønder var det lige så ofte tyske forretninger man dumpede ind i, og så blev der talt tysk til os, som om sejren allerede var tysk.

Det var meget ubehageligt for os der ikke forstod et ord af, hvad der blev sagt, og det hjalp ikke at vi spurgte en ekstra gang på dansk, så jeg vendte mig og gik af bare harme.

Vi havde stadig ikke adgang til medierne, så vi vidste ikke hvad der foregik, men den niende april ændrede vores syn på tingene. Vi skulle overalt have sorte rullegardiner for vinduerne, som bestod af karton, der måtte ikke slippe det mindste lys ud, for så kunne vi risikere at blive bombet, så det var særlig uhyggeligt i byerne, som henlå i mørke.

Vore cykler blev forsynet med en hætte til at trække over lygterne, som var forsynet med én smal sprække så man kunne ses, for det gav ikke så meget lys, at vi kunne holde os orienteret.

Biler på vejene var der ikke nogen af, for al brændstof skulle tyskerne jo bruge, så de blev klodset op. Så hestevognene kom på mode igen.

Dog fandt nogle kvikke hoveder ud af at lave gasgeneratorer, som erstatning for benzinen. Det var en slags kakkelovn, hvor småkløvet træ kunne give en slags forbrænding og dermed gas til fremdrift. Min bror Hans var engang så uheldig at glemme at åbne et spjæld så han blev noget forbrændt i ansigtet, det tog både hårtoppen og øjenbrynene.

Mange ting var rationeret og det varede til langt efter krigens slutning.

Der var rationeringskort til mel – kaffe – sukker – margarine – kartoffelmel – havregryn og brændsel ja sikkert meget mere, og det var bedst at bo på landet, for der kunne man selv lave kartoffelmel og havde mange selvavlede produkter, og brænde kunne man som regel selv skaffe.

Ting som beklædningsgenstande var det småt med. Hyldeerne var fyldt op med store tomme papæsker, og man skulle tigge for at få de handlende til at ryste op med det mest nødvendige, og efterhånden blev det andenklasses varer der blev fabrikeret.

Jeg fik engang fat i noget garn, men ikke nok til en trøje med lange ærmer, jeg husker endnu hvor jeg frøs mine arme, det var jo nogle særdeles kolde vintre under besættelsen og ganske frygteligt i Finland og i Rusland.

Der blev syet brugt tøj om som aldrig før, man syede skjorter af duge, da det var det mest nødvendige af de to ting. Jeg har tit tænkt på hvordan ældre mennesker klarede sig, for man skulle jo ud efter brændsel, og ud efter vand. Jeg var et sted, hvor det stores der var hængt for vinduet, var indhyllet i 5 cm. is, og når vi vågnede om morgenen var det øverste af dynebetrækket stivfrosset af vores ånde, og min far stillede mælkejungerne, og roer ind i køkkenet om natten. Min mor fyldte kakkelovnen om aftenen før sengetid og stillede potteplanterne rundt om den, indpakket i aviser, og så var de frosset om morgenen.

Jeg var hos en købmand i Sønderjylland en vinter, og husker at jeg som 17årig alene skulle stå for storvasken. Vi var 8 pers. At vaske om, og det var jo med gruekedel og vaskebræt, og tog en hel dag. Og da jeg ved aftenstid var færdig fik jeg en mælkespand stukket i hånden og besked på at hente mælk på en nærliggende gård, og våd som jeg var i tøjet og om benene især, frøs strømper og det våde tøj til is i samme øjeblik jeg trådte ud af døren, så jeg næsten ikke kunne flytte benene, det havde nu været rart at kunne få lov til at få andet tøj på, men det var jo bare TYENDET.

Det var så koldt i de vintre under besættelsen, at jeg aldrig vil glemme det.

Selvom rummet var godt varmet op, før man gik i seng, så var dynen stivfrossen foroven om morgenen, når man vågnede, og et sted, hvor der var stores for vinduerne, var de indkapslet i is, og det varede hele vinteren, så der slap ikke det lys ind, som ellers.

Trods kulden marcherede de halvstore drenge deres ture søndag formiddag, det var den såkaldte Hitler – jugend, altså sønner af hjemmetyskerne. Vi fik jo ikke andre informationer i dagbladene end dem tyskerne sørgede for, og dem troede de herboende tyskere på.

Det sidste år var jeg et sted, hvor jeg behandlet som datter af huset, og derfor hver aften sad og lyttede spændt til den engelske radio B.B.C. så vi vidste besked med hvordan det stod til, så vi havde ikke Hitlers portræt hængende, som jeg selv hos ældre mennesker i Sønderjylland havde set.

Det var også der omkring ~~var~~ de fleste overflyvninger fandt sted, og to gange har jeg skullet i beskyttelsrum, det var ikke rart, men værst for børnene, de var bange.

Der var mange sabotører der blev sat til at sprænge banelegemer og fabrikker i luften.

Engang strandede Elly og jeg på Bramming banegård, og fik allernådigst lov til at opholde os der hele natten, så vi forsøgte at få en smule søvn på bænkene iført vore frakker.

Da det kneb med at få tøj og garn, begyndte de som kunne håndtere en rok, at spinde garn, deriblandt min mormor. Det måtte man åbenbart ikke, for jeg husker at hun blev meldt til politiet, og en skønne dag mødte den lokale politimand op og bankede på hendes dør, og hun blev så forskrækket at hun nær havde væltet rokken.

Men politimanden satte sig roligt ned og snakkede om tingene, og snakken endte med at han bestilte garn hos hende, for som han sagde, det var jo ikke dansk lovgivning, der skulle bare gåes stille med dørene.

Det sidste krigsår tilbragte jeg ved Holsted ST: og det var på en gård, og da fik vi pludselig besked på at rydde laden for der skulle fanger og heste indkvarteres. Så vi fik travlt med at flytte rundt og give plads, og inden aften kom der unge drenge og ældre mænd og en flok heste. Nogle unge 16årige drenge var fra Mongoliet, og var noget tilbagestående i sammenligning med danskerne. Hvis de fik fat i noget læsestof sad de og læste højt for sig selv, for at kunne forstå hvad de læste, formodentligt.

Der var også tyske soldater der var 60 år gamle, og alle sov de sammen med hestene i halmen, og om dagen lavede de mad i det fri. De var der kun nogle måneder, og blev så sendt til fronten.

Det skete at et engelsk bombefly lod en bombe falde i vejkanten på amtsvejen, som vi skulle passere til og fra Tønder, så vi i lang tid måtte cykle en nyanlagt grusvej i en bue udenom, og da den skulle sprænges, fik alle i en stor omkreds besked om at åbne alle vinduer, på et bestemt klokkeslæt, og det var også noget der rystede omgivelserne, men det var også et stort krater hvori den lå.

Der blev fløjet mange bombetogter om natten, og det skete at en engelsk bombeflyver blev en aften forfulgt af en tysk jager, så den måtte lade 2 bomber falde. Det var uheldigvis i en by, hvor de faldt på hver sin side af et hus, hvor der boede et forældrepar med 2 døtre, og faderen og den ene af døtrene blev dræbt mens moderen og den anden var uskadt, og huset faldt sammen. Jeg var med til begravelsen, da jeg kendte de 2 piger, det var en oplevelse jeg aldrig glemmer, ved den lejlighed blev der også kastet brandbomber, og store stykker af bomben borede sig ind gennem husenes tage. En anden gang hvor jeg tjente hos en købmand i Jejsing, blev der blæst luftalarm og folk stimlede sammen i et lille kontor, som vi havde der.

Der var kun som ydervæg, eet vindue, så det blev betragtet som det mest sikre sted der i nærheden, og da blev vi bange, for folk var skræmte.

Pludselig hørte vi så flyene drøne hen over hustagene, og det lød som om de berørte tagstenene, men det var de tyske maskinkanoner der bragede og ramte plet.

Dagen efter var jeg henne og se hvor vragene lå, og det var kun 100 meter fra huset, og det kan jeg se for mig endnu. Der lå en overkrop et sted og en støvle med et ben i et andet sted, hvor mange der blev dræbt ved den lejlighed kunne man ikke vurdere. Senere var jeg på et hotel i Tønder, og fra 1 sal kunne vi om natten stå og se at der bombedes i Hamborg og i Kiel.

I 1944 blev der udgangsforbud om aftenen, og om dagen måtte man ikke stå 3 sammen på gaden og snakke. Det var ikke tilrådeligt for en ung pige at gå ud om aftenen, og alle de ting man ellers normalt kunne deltage i var umuligt. Tysker beslagde alle store lokaler, såsom hoteller – gymnastiksale, og forsamlingshuse, så der var lukket for al aktivitet.

Anna Marie Hansen